

Uuringud ja teleauditoorium Eestis 1955–1991

UURINGUD TELEVISIOONI ESIMESEL ARENGUPERIOODIL 1955–1970

Televisiooni loomise algaastatel põhines tagasiside auditooriumiga vaatajate kirjadel. Tallinna Televisioonistudio kirjade toimetuse moodustati 1963. aasta algul. Sama aasta lõpul nimetati see ümber kirjade ja ühiskondliku arvamusetundmaõppimise toimetuseks ning viidi läbi esimene auditooriumi küsitlus Mererajooni televaatajate hulgas (küsitleti üle 200 inimese). Selgitati, millistel kellaaegadel inimesed saateid vaatavad, millised saated on populaarsed ja millistest saadetest tuntakse puudust (Varrak 1978).

Ajakirjanduse uuringute algus Tartu Ülikoolis ja üldine huvi tõus sotsioloogia vastu stimuleeris ka teleauditooriumi uuringute algust ERis ja ETVs. ER sotsioloogide grupp (E. Toomsalu, A. Tamre ja M. Perlestik) alustasid 1. jaan 1965. Juba esimesel tegevusaastal tehti ajalehtede, TV ja raadio võrdlev uuring.

ETVs loodi auditooriumi uurimiseks programmi peatoimetuse koosseisus kirjade ja **ühiskondliku arvamus uurimise grupp** (2. jaan 1964). 1964. a lõpus sai sellest programmi peatoimetuse auditooriumi sektor. See struktuuriüksus tegi märtsis 1966 Eesti teleajaloo esimese suurema sotsioloogilise uurimuse, küsitluse „**Teie arvamus 1966**” (Ruth Karemäe, R. Varrak, V. Paas, R. Tuulemäe). Uuringu toimumise ajaks oli ETV potentsiaalne auditoorium kasvanud 47%ni Eesti elanikkonnast. 80 intervjuerijat küsitles 1300 inimest ER ja TPI demograafide poolt loodud Eesti täiskasvanud elanikkonna representatiivse sotsiaaldemograafilise mudeli alusel kevadel 1966. Uurimuse andmeid töödeldi TRÜ arvutuskeskuses, tulemusi kirjeldati peamiselt auditooriumi esmaste sotsiaaldemograafiliste tunnuste alusel.

Auditooriumi, programmi ja televisiooni üldisemate teaduslike ja metoodiliste küsimustega süstemaatiliseks tegelemiseks moodustas ETV nõukogu auditooriumi tundmaõppimise grupi (23. apr 1966) ja seejärel auditooriumi osakonna (1. juuli 1966), kuhu kuulusid metoodikasektor, kirjade sektor ja ajalehe *Televisioon* toimetus. 1968. a moodustati programmi planeerimise ja metoodika osakond (24. apr 1968), mille koosseisu viidi ka metoodikasektor (20. mai 1968). Järgneva kahekümne aasta jooksul töötasid selle ETV struktuuriüksuse koosseisus metoodikute, sotsioloogide ja programmi perspektiivsete planeerijatena Rein Varrak, Hillar Peep, Hagi Šein, 1980. aastatest ka Salme Rannu ja Renita Timak.

Kevadel 1970 korraldas ETV oma ajaloo teise ulatusliku auditooriumi sotsioloogilise uurimuse „**Teie arvamus 1970**” (R. Varrak ja H. Šein). Küsitlusandmete arvutitöötles kasutati sel ajal uudset automaatset klassifitseerimis- ja rühmitamisprogrammi, mis võimaldas suurt hulka tunnuseid koondavate indeksi alusel luua vaatajahuvideid ja -eelistustest lähtuva Eesti teleauditooriumi tüpoloogiat. Kirjeldati viit peamist vaatajatüüpi (Šein 1972).

15. okt 1968 tegevust alustanud **Eesti Raadio Arvutuskeskuse** tehnilised ja organisatsioonilised ressursid võimaldasid ringhäälingu auditooriumi tundmaõppimist oluliselt laiendada. Alates 1969. a hakkas Arvutuskeskus korraldama auditooriumi **vaatamis- ja kuulamiskäitumise päeviküsitlusi** (alates 1972. a regulaarselt 4 korda aastas 1 nädala jooksul), mis kestsid järjekindlalt kuni 1993. aastani. Küsitluseks kasutati elanikkonna representatiivset sotsiaaldemograafilist mudelit (450 eestlast ja 300 mitte-eestlast).

Kõigil neil uuringutel oli teatud mõju ETV tegevusele. Uurimistulemusi kasutati programmi struktuuri, saatevõrkude ja saatekava täpsustamiseks, uurimistulemuste tutvustamine televisiooni juhtidele ja tegevajakirjanikele mõjutas ka stuudio toimetuste temaatilist valikut ja materjalide ajakirjanduslikku käsitusviisi. Sotsioloogide töö vastu tunti sel perioodil ETVs elavat huvi.

Mittesotsioloogilistest uurimustest sel perioodil tuleb esile tõsta Tatjana Elmanovitši töid televisiooni žanriarengu valdkonnas (Elmanovitš 1975). 1960. aastate teisel poolel hakati telealaseid diplomitöid kirjutama ja kaitsma ka Tartu Ülikoolis (vt tööde nimekiri raamatu lisas). Töid kirjutati teleajakirjanduse spetsiifika ja auditooriumi käitumise teemadel.

UURINGUD TELEVISIOONI TEISEL ARENGUPERIOODIL 1970–1991

Poliitiliste ja ideoloogiliste olude muutumine avaldas mõju ka auditooriumi uurimise korraldusele, temaatikale ja probleemipüstitustele. Uurimisandmete avalikustamise võimalused ahenesid tuntuvalt.

Soome Televisiooni leviala, vaatajaskonna ja mõju suurenemine Eestis 1970. aastate algul muutis valvsaks nii kohalikud kui Moskva ideoloogiajuhid. 1972. ja 1973. a korraldas NSVL TA Konkreetsete Sotsiaalsete Uurimuste Instituut uurimuse „**Massiinformatsiooni vahendite funktsioneerimine ja auditooriumi sotsiaalne käitumine. Tallinlane mitmeprogrammilises TV ja raadio süsteemis**”, milles osales ka ER Arvutuskeskuse töögrupp (Vladimir Komarovski, Irina Vassiljeva Moskvast, Asta Tamre ja Rein Varrak). Mitmeprogrammilise televisiooni küsimused muutusid tol perioodil aktuaalseks kogu NSV Liidus. Praktiliselt kõigis liiduvabariikides oli televaatajatel võimalik vastu võtta välisriikide programme. See tingis ka Moskva aktiivse huvi probleemi vastu.

1970. aastate keskel saadi andmeid televisiooni kohta ka ER Arvutuskeskuses alustatud elanikkonna ajakasutuse struktuuri uuringutest (Asta Tamre). Uuringud viidi läbi suvel 1974 ja talvel 1976, hiljem veel talvel 1983 ja suvel 1985.

ETVs jätkas uurimistööd programmi planeerimise ja meetoodika osakond. 1974. a tehti osakonna algatusel ja koostöös Tartu Ülikooliga informatsiooniprogrammide võrdlev sisuanalüüs (vt Rannu 1976). Aprillil 1976 korraldati kolmas suurem teleauditooriumi sotsioloogiline uurimus „**Teie arvamus 1976**” (vt Šein 1973b).

Osakonna funktsioonid muutusid taas 1980. a, mil loodi **meetoodika, perspektiivse planeerimise ja kaadri väljaõppe osakond** (1. okt 1980). 1980. aastate ideoloogiline kliima ei toetanud enam auditooriumiuuringuid. Sotsioloogilised uurimused ETVs soikusid. ETV uurijate tähelepanu koondus auditooriumilt teleprogrammi sisu analüüsile. 1981. a loodi saadete **sisu-analüüsi mudel** (H. Šein, S. Rannu) ja saatematerjalide ümbrisena vormistatud kodeerimisleht, mis oma mahu ja kujunduse värvi tõttu sai Telemajas tuntuks kui „**roheline koletis**”. Telemaja siseelu elavdamiseks hakkas osakond välja andma infolehte *TVIL*.

Uuringute korralduses toimus oluline muutus, kui ER Arvutuskeskus reorganiseeriti 1982. a ENSV Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee Informatsiooni- ja Arvutuskeskuseks (1. juuni 1982). **IAK** tegeles sestepeale automatiseeritud infotöötlemise süsteemide loomisega, tele- ja raadioprogrammide sisu ja auditooriumi uuringutega, andis välja tele- ja raadio saatekava tutvustavaid perioodilisi väljaandeid ja muid komitee trükiseid (tööl ligi 100 inimest). IAKi moodustamisega lõppes sisuliselt iseseisev auditooriumialane uurimistöö ETVs. ETV meetoodika, perspektiivse planeerimise ja kaadri väljaõppe osakond muudeti üheaegselt IAKi loomisega eelnevast märksa kitsamate ülesannetega **programmeerimise osakonnaks** (1. juuni 1982).

1982. a läks IAKi koosseisu ka seni ETVs töötanud Salme Rannu, jätkates seal ETV programmi sisu uurimist. Nii tele- kui raadioprogrammide sisuanalüüsi hakati spetsiaalsete kodeerimisjuhendite alusel tegema päevikunädalatel 1981. a (raadiouuringud R. Timak,

tele – M. Riit), Salme Rannu jätkas teleprogrammi sisuanalüüsi 1982–1984 (vt Timak 1985).

IAKs tehti sel ajal mitmeid teleauditooriumi-alaseid töid, mille probleemi- ja teemavalikul olid määravaks ideoloogilised eesmärgid. Mitmete nomenklatuursete uurimuste huvikeskmes oli noorteauditoorium, millele parteiorganite tähelepanu koondus pärast 1980. a sündmusi. IAK töödest sel perioodil võib nimetada koos Tallinna Pedagoogilise Instituudiga tehtud uurimust „Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni funktsioon ja võimalused Eesti koolinoorte ideoloogilise kasvatusel kompleksis” (1984), ühisuurimust „Kontaktid” koos TA Ajaloo Instituudiga kuni 30 aastaste eesti ja vene noorte seas (1984), küsitlust „Televisioon, raadio ja mina” 1.–4. klassi õpilaste seas ning telerivaatamise uuringut 1.–8. klassi õpilaste seas (1985).

Stagnatsiooniperioodil ei mõjutanud uuringute tulemused ringhäälingupraktikat kuigivõrd. Siiski tuleb nimetada mitmeid IAK sotsioloogi Peeter Maimiku auditooriumiuuringuid, mille tulemustel oli otsene mõju teleprogrammi kavandamisele (nt pensionäride uuring, mille lõppjärelused olid põhjenduseks sarja „Prillitoos” alustamiseks ETVs 1983).

ETV programmeerimise osakond kasutas aeg-ajalt päeviküsitluse lisalehti populaarsemate saadete ja saatejuhtide selgitamiseks (1985). Kui olude liberaliseerudes 1980. aastate teisel poolel hakati ETVs jälle huvi tundma auditooriumiuuringute vastu, laiendati taas ka ETV iseiseisvaid meetodilise ja teadustöö funktsioone. Moodustati **kirjade ja meetodilise töö osakond** (16. jaan 1986), kus jätkasid tööd Hagi Šein ning IAKist ETVsse naasnud Salme Rannu ja Renita Timak. Osakond uuris televaatajate huvisid vaatajapäevikutele lisatud lühiankeedi abil (1986), korraldas teleajakirjanike koolituskursusi ja nõustas saatevõrgu koostamist, püüdes programmi kavandamisel kasutada sisuanalüüsi ja auditooriumiuuringute tulemusi. Sisuanalüüs võimaldas saatekava täpsemat struktureerimist saadete funktsioonide ja žanrite põhjal.

1983. a hakkas ilmuma „**ENSV Teleraadiokomitee Aastaraamat**” („Panoraam”). „Panoraame” ilmus kokku kuus aastakäiku: 1983–1988. Enamik neist kandis selgelt nõukogude aja lõppfaasi vaimsust, alles viimases oli tunda saabuva ärkamisaja õhustikku.

Arenguperioodi mahub üle 40 telealase diplomitöö Tartu Ülikooli ajakirjandusüliõpilastelt (vt lisa). Ilmus

õppevahend „**Sissejuhatus teležurnalistikasse**” (1978), teleuuringuid publitseeriti ka ajakirjandusosakonna kogumikes „**Fakt. Sõna. Pilt**”.

1980. aastate lõpus põhjalikumad ringhäälingu uuringud lõppesid, neid korraldanud struktuurid lõpetasid järk-järgult tegevuse. IAKis tehti viimaste töödena 1988–1989 veel uurimus „**Kultuur, raadio, televisioon ja meie**” (Epp Tasa, Kersti Raudam, Jelena Baljasnaja; ilmus kolm aruannet), 1988. a valmis ka uurimus „**Venekeelsed saated Eesti Raadios ja Televisioonis**”.

Aastaraamatute väljaandmine lõpetati, 1987. aasta algusest hakkas ilmuma Teleraadiokomitee infobülletään **Teave** (viimane väljaanne juulis 1989).

1989. aasta algul läks Informatsiooni- ja Arvutuskeskus üle täielikule isemajandamisele ja enesefinantseerimisele. 1990. keskel kujundati sellest osaühing **Telirad**, mis lõpetas tegevuse aasta hiljem (1.07.1991). Eesti Televisioonis läks meetodikaosakond 1990. a **programmitalituse** koosseisu. Teliradi sotsioloogiliste uurimiste grupp (Tiiu Paulson, Kersti Raudam, Hella Kaldaru) liideti programmitalitusega; see grupp lõpetas tegevuse 1993. aasta lõpus. Sellega auditooriumiuuringud ETVs ka lõppesid.

Teleauditoorium 1955–1991

1970. aastate algusest toimis Eestis küllaltki vastuoluline ja ideoloogiliselt pingestatud mitneprogrammiline teleringhääling, mille moodustasid ETV programm, üleliidulise KTV kanalid ja Põhja-Eestis nähtavad Soome TV kahe avalik-õigusliku kanali (Yleisradio) saated. Eeter oli eesti-, vene- ja soomekeelne. ETV-l oli auditoorselt domineeriv roll. KTV programm pakkus auditooriumile lisavõimalusi vaatajahuvide rahuldamisel ja saatevaliku mitmekesistamisel, mida paljud auditooriumirühmad ka aktiivselt kasutasid. Yleisradio toimis aknana vabasse informatsiooni- ja kultuurimaailma ja kujutas endast vastukaalu ideoloogiliselt ahistatud ja oma valikutes (sh hankeprogrammi allikates) piiratud nõukogulikele teleprogrammidele. Samas ei hõlmanud Soome televisioon kogu Eesti territooriumi, kommunikatsioonipiiranguid tekitas ka keelebarjäär.

Kogu perioodi jooksul oli eestikeelse televisiooni institutsionaalne kaal ühiskonnas suur. Nõukogulikud piirangud muidugi mõjutasid valdkondade, teemade ja

käsitlusviiside valikuid, samas oli televisiooni roll info-, haridus-, kultuuri- ja meelelahutusfunktsiooni kandjana märkimisväärne. Televisiooni sotsiaalse rolli tipp- hetkeks sai ärkamisaeg.

Tabel 12. Telerite hulk Eestis 1955–1990

	Elanike arv (milj)	Telerid		
		Arv (tuh)	1000 inimese kohta	100 perekonna kohta
1955	1,157	1,3	1	0,3
1960	1,209	38,1	31	10
1965	1,272	160,0	124	30
1970	1,354	277,0	202	54
1975	1,426	360,0	248	68
1980	1,469	431,0	288	78
1985	1,513	546,0	349	94
1988	1,553	573,0	369	99
1989	1,573	594,5	378	105
1990	1,571	608,0	384	?

Allikas: ETV

Tabel 13. Telekanalite hõlmkond 1970–1991

%	1970	1975	1976*	1989**	1991
ETV	100	100	80	99,6	99,4
KTV I	44	67	62	93,6	93,6
KTV II	–	–	–	60,4	61,4
Leningradi TV	26	40	38	49,0	49,0
Soome TV I ja II	18,2	?	?	?	40,7
MTV 3	–	–	–	–	27,0
Sat- ja kaabelTV	–	–	–	–	16,9

* Elanikkonna osakaal, kelle vastuvõtu kvaliteet vastas GOSTi normidele.

** 7500 inimest ei näinud ühtegi programmi, 80 000 inimest nägi üht programmi.

Allikad: Lindström 1995; ETV arvudes (1991); autori arvutused kaudsete andmete alusel

Peamised allikad teleauditooriumi koosseisu, huvide, vaatajaeelistuste ja -käitumise kohta aastatel 1955–1991 on ETV metoodikaosakonnas, ER Arvutuskeskuses ja TRÜ sotsioloogialaboratooriumis tehtud sotsioloogilised uurimused. Aktiivne ja laiapõhjaline teleauditooriumi uurimine kestis ETVs aastatel 1966–1976. Peamine uurimisvaldkond oli auditooriumi huvide ja hoiakute struktuur, mille põhjal loodi teleauditooriumi tüpoloogiad (auditooriumi ankeetküsitlused 1966, 1970, 1972, 1976; H. Šein, R. Varrak). 1980. aastatel kadus paraku tellimus põhjalikumate sotsioloogiliste uuringute järele, tekkis ametkondlik umbusaldus uurimisgruppide vastu, televisiooni sotsioloogia jäi toetuseta ja kaotas järjepidevuse. ETVs tehti 1980. aastatel vaid pistelisi auditooriumiuuringuid ENSV Riikliku Televisiooni ja Raadio Komitee Informatsiooni- ja Arvutuskeskuse (IAK) päeviküsitluste lisalehtede abil, sageli selgitati hooaegade lõppedes paremaid saatejuhte ja populaarsemaid saateid. Lisandusid mõned kitsamad uuringud kultuuri- ja spordisaadete vaatajaskonna ning laste- ja noorteauditooriumi kohta.

Traditsioonilistes uuringutes on tuntud huvi peamiselt televaatamiseks vajaliku tehnika olemasolu ja audiovisuaalse kommunikatsiooni vahendite kasutamise vastu, on uuritud telesaadete vaadatavust (reitinguid) ja telekanalite osakaalu, vaatamissagedust ja keskmist vaatamis- aega, auditooriumi hoiakuid telekanalite suhtes (olulisus, eelistus, usaldusväärsus). Selgitatud on populaarsemaid sarju ja saatejuhte, uuritud on auditooriumi huvide struktuuri ja tüpoloogiat. Iseloomustame allpool erinevaid arenguperioode nimetatud näitajatest lähtudes.

Vaatleme järgnevalt nõukoguliku perioodi teleauditooriumi näitajagruppide kaupa.

Televaatamiseks vajaliku tehnika olemasolu

Tabel 12 näitab, et Eesti elanikkonna lülitumine teleauditooriumisse toimus suhteliselt aeglaselt. Potentsiaalne auditoorium (see osa riigi elanikkonnast, kellel on vastuvõtuseadmed ja kes tehniliselt saavad antud kanalit vaadata) kasvas ETV esimese kümne tegevusaasta jooksul 30%ni elanikkonnast ning järgmise kümne aastaga 70%ni. Potentsiaalne auditoorium jõudis 94%ni ehk siis peaaegu täistäituvuseni ETV 30. tegevusaastal. Tõsi,

Tabel 14. Telekanalite keskmine jälgitavus eestlaste seas 1974–1979

% eestikeelsest auditooriumist vanuses 15–69 a, kes vaatas antud telekanalit vähemalt 15 min nädala jooksul

Põhihooaeg	ETV	KTV	Soome TV
Tööpäev	59,5	4,9	11,5
Laupäev	65,3	5,3	13,1
Pühapäev	70,0	6,8	13,8
Suvekuud			
Tööpäev	59,2	5,3	11,4
Laupäev	62,8	5,0	11,8
Pühapäev	59,6	7,0	12,3

Allikas: Rein Varraku käsikirjaline materjal autori valduses

Eesti ametlike statistikakogumike andmed on vastuolus sotsioloogide uurimisandmetega. Nii näiteks saadi ajakasutuse struktuuri uuringus (IAK) tulemuseks, et juba 1983. a oli Eestis 101 telerit 100 perekonna kohta. Samas aruandes on andmed, et 1983. a oli 15,7% peredest 2 telerit ja 9,7% telerit ei olnud. Kaht ja enam tele-rit omavate perekondade arvu Eesti ametlik statistika selle perioodi kohta ei kajasta.

Telekanalite nähtavus

Telekanalite nähtavuse kohta kasutatakse telestatistikas kaht näitajat: TV-hõlmkond ehk % riigi elanikkonnast, kes võiksid telekanalit vaadata, sest nende elukohas saab signaali vastu võtta, ja TV-leviala ehk % riigi territooriumist, millel antud telekanali saateid on nähtavad. Varasemate aastate statistikas neid näitajaid selgelt ei eristatud. Meie käsutuses on suhteliselt katkendlikud (kohati ka vastandlikud) andmed TV-hõlmkonna kohta – vt tabel 13.

1987. a andmetel oli kahe kanaliga hõlmatud 87%, kolme kanaliga 64% ja nelja kanaliga 42% Eesti elanikkonnast. Kuigi andmed on katkendlikud, kinnitavad need selgelt, et alates 1970. aastatest toimis Eestis mitme-programmiline telesüsteem. Nõukogude ajal väljaarendatud telemastide, saatjate ja retranslaatorite võrgustik andis hiljem tehnilise võimaluse erakanalite leviks 1990. aastate algul.

Kanalite vaadatavus ja osakaal

Telekanalite vaadatavust iseloomustatakse samuti kahe näitaja abil. Enamasti kasutatakse nädalase vaadatavuse mõistet (*weekly reach*), mis on protsent potentsiaalsest auditooriumist (telekodude koguarvust), kus antud telekanalit vaadati järjest vähemalt 15 minutit ühe nädala jooksul. Harvem kasutatakse päevast vaadatavust (*daily reach*) – protsent potentsiaalsest auditooriumist (telekodude koguarvust), kus antud kanalit vaadati järjest vähemalt 5 minutit 24 tunni jooksul. Telekanali osakaal (*weekly share*) näitab konkreetse telekanali vaatamiseks kulutatud aja osakaalu (%) kogu telerivaatamiseks kulutatud ajast teatud perioodi jooksul.

Tabel 15. ETV jälgitavus ja osakaal eestlaste vaatamisajas 1987–1991

 Päevane jälgitavus – % eestikeelsest auditooriumist vanuses 15–74 a, kes vaatas ETVd vähemalt 5 min päeva jooksul
 Osakaal – ETV osakaal (%) kogu nädalases televaatamisajast

	Päevane jälgitavus (<i>daily reach</i>)	Osakaal nädalases televaatamisajas (<i>weekly share</i>)
1987	80,1	83,3
1988	74,6	75,8
1989	76,1	73,3
1990	86,3	87,0
1991	81,7	67,7

Allikas: IAK

Tabel 16. Telekanalite olulisus 1991

% auditooriumist, kes peab antud telekanalit enesele tähtsaks

Eestlased		Mitte-eestlased	
1. ETV	80	1. KTV	77
2. Soome TV	23	2. Venemaa TV	54
3. KTV	22	3. ETV	41
4. Venemaa TV	10	4. Peterburi TV	17
5. Peterburi TV	4	5. Soome TV	15

Allikas: Emor

Tabel 17. Näiteid telesaadete reitingust 1978–1990

Vaatajate % kogu potentsiaalsest eestikeelsest auditooriumist vanuses 15–74 a

Detsember 1978		Detsember 1979		Märts 1990	
Telemängufilmid	52	„Poolt ja vastu”	60	„Aktuaalne kaamera”	65
Teatriõhtud	52	Telemängufilmid	54	„Vaatevinkel”	62
Televastused	52	Iluisutamislekanded	52	Mälumängud	52
Popmuusika kontserdid	52	Televastused	52	„Rahvusvaheline panoraam”	50
„Reklaamiklubi”	51	Popmuusika kontserdid	51	„Reklaamiklubi”	46
„Estraadimeloodiad”	46	„Ajurünnak”	48	Sport	48
„Gustav Ernesaksa loomingust”	42	„Iseenese vaenlane” (alkoholivastane saade)	47	Teatriõhtud	45
„Laupäev koos isaga”	41	„Sel hooajal” (mood)	47	„Artur Rinnet meenutades”	43
„Varakamber”	40	„Laupäev koos isaga”	45	„Telelaupäev”	41
Iluisutamislekanded	40	„Kes vastab paremini?” (mälumäng)	45	„Otse kümnesse”	40
				„Viljaveski”	36
				„Oma asi”	34

Paksu kirjaga on märgitud informatsiooni- ja publitsistikasaated.

Allikas: IAK

Kanalite vaadatavuse ja osakaalu kohta andsid vaadeldaval perioodil kõige usaldusväärsemaid andmeid päevikuuringud. Neid andmeid üldistades arvutas Rein Varrak keskmise nädalase vaadatavuse 1974–1979 põhihooajal (sept–mai) ja suvekuudel (juuni–aug)* (vt tabel 14).

Soome TV oluliselt suurem vaadatavus võrreldes KTVga tekitas 1970. aastatel Eesti võimudele tõsiseid probleeme. Püüti takistada Soome TV vaatamiseks vajalike konverterite valmistamist ja levitamist ning antennide paigaldamist. Võeti ette kontrapropagandistlikke samme, Soome televisiooni vaatamist halvustati ajakirjanduses. ETV auditooriumiuuringu ankeedist kõrvaldati Soome TVd puudutavad küsimused.

1972. ja 1973. a moskvalaste tehtud kinnisest uurin-gust „Tallinlane mitmeprogrammilises TV ja raadio süsteemis” võimaldati ETV-l kasutada teatud osa ankeedi andmestikust auditooriumi automatiseeritud tüpoloogia koostamiseks. Tulemusi kirjeldava teksti koopiat on autori arhiivis tänini säilinud (Šein 1973a). Tüpolo-giseerimise olulisim järeldus oli, et mitmeprogrammilises TV-süsteemis kohandab vaataja laienevat saatepakku-mist ennekõike oma huvide struktuuriga – uued kanalid ei tõrju välja olemasolevaid, nad pigem sobitatakse vaataja suhteliselt püsivasse huvieelistuste spektrisse. Uurimus näitas, et Soome programm täidab küll tühjad

kohad auditooriumi erinevate gruppide (vaatajatüüpide) info-, kultuuri- ja meelelahutusvajadustes, ent ei tõrju kohalikke kanaleid välja. Soome TV vastane ideologi-line surve seejärel mõnevõrra nõrgenes (tüpoloogiast lähemalt allpool).

Ärkamisajal 1987–1991, mil ühiskonnaelu elavne-misega kasvas ka televisiooni roll avalikus elus, koon-dus põhitähelepanu mõistetavalt ETV-le, mille vaadata-vus ja osakaal teleriajas tõusid mitmel aastal eestlaste hulgas üle 80% (vt tabel 15). KTV ja Soome TV hak-kasid sel perioodil kaotama oma kohta ja funktsiooni eestikeelse vaataja eelistustes.

Vaatamismaht ja keskmine vaatamis-aeg

Vaatamismahu, vaatamissageduse ja keskmise vaatamis-aja kohta saadi andmeid nii ankeetküsitluste abil kui päevikumeetodil. Ankeedipõhine andmestik oli kind-lasti ebatäpsem päevikumeetodil saadud tulemustest. Vaatamismahu ja -sageduse kohta on andmeid ETV kolmes suures ankeetküsitluses (viidi läbi ajavahemi-kul 1966–1976) ja neljas elanikkonna ajakasutuse struktuuri uuringus (1974–1985), keskmise vaatamisaja arvutused põhinevad nii ajakasutuse kui päevikuuri-muste andmetel (1969–1989).

Elanikkonna ajakasutuse struktuuri uuringute andmetel (vt Asta Tamre uuringud) oli keskmine televaatamise maht 1976. a – 1 t 51 min ja 1983. a – 2 t 15 min päevas. Lähedasi tulemusi andsid ka ankeetküsitlused (Paulson 1986, 1988). 1980. aastate lõpul, koos meedia sotsiaalse rolli suurenemisega kasvas meediakasutus, keskmine vaatamisaeg päevas tõusis 2 t 40 min (Paulson 1993).

Auditooriumi hoiakud kanalite suhtes (olulisus, eelistus, usaldusväärsus)

Telekanalite eelistusi ja olulisust erinevate vajaduste ja funktsioonide täitmisel uuriti pea igas ankeetküsitluses. Toome näite 1991. a Emori uuringust – vt tabel 16.

Andmed erinevate meediakanalite olulisuse kohta uudiste allikana 1980. aastatel (Vihalemm 2004, tabel 5.7) viitavad ajalehtede ja raadio domineerimisele uudisteallikana. Paarkümmend aastat hiljem oli olukord muutunud: televisioon oli olulisem kui päevalehed, raadio tähtsus uudisteallikana oli nendega võrreldes palju tagasihoidlikum (vt Vihalemm 2004, lisatabel 7a).

ETV (ja ka ER) usaldusväärsus oli nõukogude ajal väga kõrge – 87% eestlastest märkis, et usaldab ETVd uudisteallikana (vt Vihalemm 2004, tabel 5.8). Usaldus meedia suhtes üldiselt hakkas langema 1990. aastate teisel poolel (vt Lauristin & Vihalemm 2002: 44). 2002.–2003. a uurimisandmed annavad jätkuvalt tunnistust sellest, et teiste meediakanalitega võrreldes peetakse ETVd ja Eesti Raadiot kõige olulisemateks infoallikateks, uudiste ja teadmiste hankimise vahendiks (Vihalemm 2004, lisatabel 7.7.a).

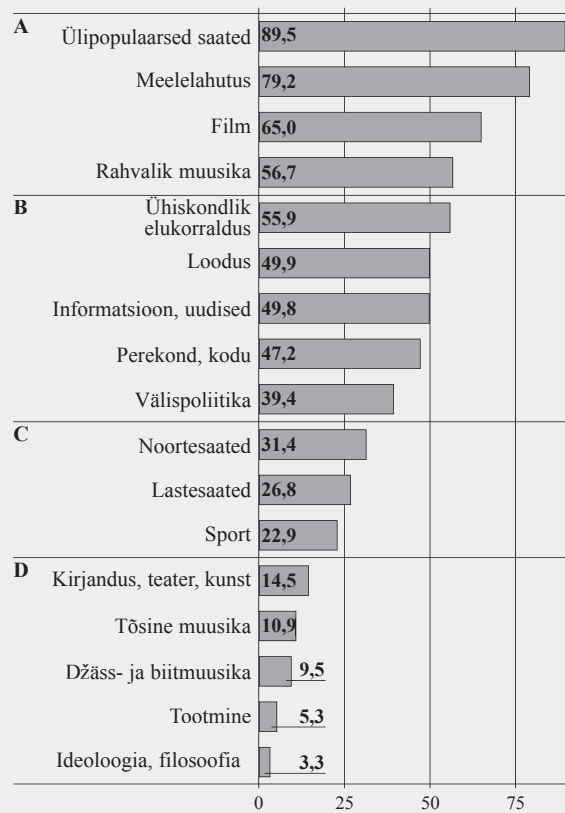
Konkreetsete saadete vaadatavus (reiting)

Reiting on konkreetse saate vaatajaskonna suurus protsentides kogu potentsiaalsest auditooriumist. Saab arvutada ka saadete ja sarjade keskmisi reitinguid teatud aja- ja perioodide kohta. Allikaks saadete vaadatavuse kohta olid vaadeldaval perioodil auditooriumi päevikküsitlused.

Tabelist 6.20 on jälgitav, kuidas informatsiooni- ja publitsistikasaated jõudsid 1990. a seni (ja ka hiljem) peamiselt meelelahutuslikest saadetest koosnevasse vaadatavamate saadete pingerea tippkümnesse (vt ka tabel 5.9 tendentsidest televaatamises 1985–1989).

Joonis 4. Televaatajate huvidestruktuur 1970

Huvitatud eestlaste % vanuses 15–69 a

Allikad: Šein 1972, 1973b

Auditooriumi huvidestruktuur

Auditooriumi huvidestruktuur uurimine oli 1960.–1970. aastate sotsioloogiliste uurimuste üks põhieesmärke. Ühelt poolt uuriti vaatajahuvi erinevate saadete ja saatesarjade vastu, teisalt vaatajate temaatilisi huvisid ja käsitlusviisi eelistusi. Vaatajahuvidestruktuur põhjal koostati üldhuvi indekseid, mille alusel rühmitati (tüpologiseeriti) teleauditooriumi. Vaatajahuvi- ja käsitlusviisi andmestik oli kättesaadav toimetustele, sellel oli teatud mõju nii temaatika, käsitlusviisi kui žanri valikule.

Esimene põhjalikum vaatajahuvidestruktuuri analüüs tehti 1970. a ankeetküsitluse tulemuste põhjal (joonis 4). Enam kui 20 teemavaldkonda jagati uurimistulemuste alusel saadete orientatsiooni ja vaatajahuvi põhjal nelja programmikategooriate gruppi.

- A. Massiauditooriumile mõeldud saated, mis enamikku televaatajatest ka huvitasid. Need olid kogu auditooriumi integreerivad meelelahutuslikud saated: teater, nalja-, huumori- ja satiirisaated, mängud, film, estraadi- ja rahvamuusika, mille vastu oli huvi ligi 60%l auditooriumist.
- B. Suuremale sihtauditooriumile mõeldud saated, mis leidsid oma sihtgrupis arvestatava hulga huvitatud vaatajad. Need olid eri auditooriumigruppe integreerivad uudiste- ja publitsistikasaated; valdkondadest heaolu, ühiskondlik elukorraldus, perekond ja kodu, tervis, loodus ja välispoliitika, mille vastu oli huvi 40–55%l auditooriumist.
- C. Keskmise suurusega ning suhteliselt väikesele sihtauditooriumile mõeldud saated, millest huvitatud vaatajate arv jäid ka realselt väikseks. Need olid auditooriumi diferentseerivad publitsistika-, noorte- ja lastesaated; teemavaldkondadest sport, juhtimine, teadus, osa kultuuri-saadetest, mille vastu oli huvi 15–30%l auditooriumist.
- D. Saated, mis kas ideoloogilisest, propagandistlikust või kultuuriaspektist olid kommunikaatori poolt väärtustatud, kuid mis ei leidnud huvitatud vaatajaskonda. Need olid osa kirjandus- ja kunstisaadetest, tõsine muusika; teemavaldkondadest ideoloogia ja tootmine, mille vastu oli huvi alla 15%l auditooriumist.

Auditooriumi uurimused tõid neljanda (D) grupi dilemma – kommunikaatori ja auditooriumi huvide vastuolu – väga selgelt esile. Sotsioloogid soovitasid vähe huvi pakkuvate valdkondade puhul rakendada isiksuslikku käsitlusviisi, huvitavamaid vormivõtteid ja köitvamaid žanre.

Uurimused tõid esile tähelepanuväärseid seoseid erinevate valdkondade vahel vaatajahuvi alusel. Huviindeksi korrelatsioonimaatriksi analüüs lühima tee algoritmi meetodil näitas, et tugevad seosed ühendasid näiteks inimestele lähedast sotsiaaltemaatikat (heaolu, ühiskondlik elukorraldus, perekond ja kodu), samal ajal olid sellel nõrgad seosed näiteks uudiste-, spordi- ja välispoliitika huviga. Kirjanduse ja kunsti ning tõsise muusika huvid olid oluliselt tugevamini seotud kui huvi tõsisest muusikast rääkivate saadete ja tõsise muusika enese vastu. Uudistehuvi korrelatsioon mistahes teiste huvidega oli nõrk – suur uudistehuvi (seda oli aga ligi 50%l kogu auditooriumist) asus väga erinevate huvi-struktuuride keskmes ja uudiste vaatajate seas oli huvide esindajaid. Korrelatsioonigraaf pakkus muidki huvitavaid interpretatsioonivõimalusi (joonis 5).

Leidis tõestust hüpotees, et ka auditooriumi diferentseerivas programmi osas ja suhteliselt väikest huvi tekitavate teemavaldkondade käsitlemisel võib vaatajatele lähedasema ja omasema käsitlusviisi abil saada ka vaatajakauge temaatika puhul suuremat vaatajatähelepanu. See nn teemakäsitluse psühholoogilise distantsi lühendamise, teema ja valdkonna vaatajale lähendamise teooria leidis üsna aktiivset rakendamist toleaeegses ajakirjandus- ja telepraktikas ning oli sageli ajakirjanikele professionaalseks kaitseks otsepropagandat nõudvate institutsioonide ees. Käsitlusviisi läheduse mõiste alusel tekkis ajakirjanduslik võte ühendada informatsiooni ja meelelahutust, see aitas leida argumente ideologiseeritud käsitluse vastu.

1970. ja 1972. a küsitlustulemuste põhjal koostati ETV programmi- ja teemavaldkondade ning nende ajakirjandusliku ja žanrilise käsitluse „lähedusspiraal” (Šein 1978:55, joonis 6). Spiraal näitab üldist teemahuvi enam kui 20 valdkonna suhtes ja tõestab, et enamikku teemadest saab käsitlusviisi abil muuta vaatajatele huvitavamaks ja köitvamaks.

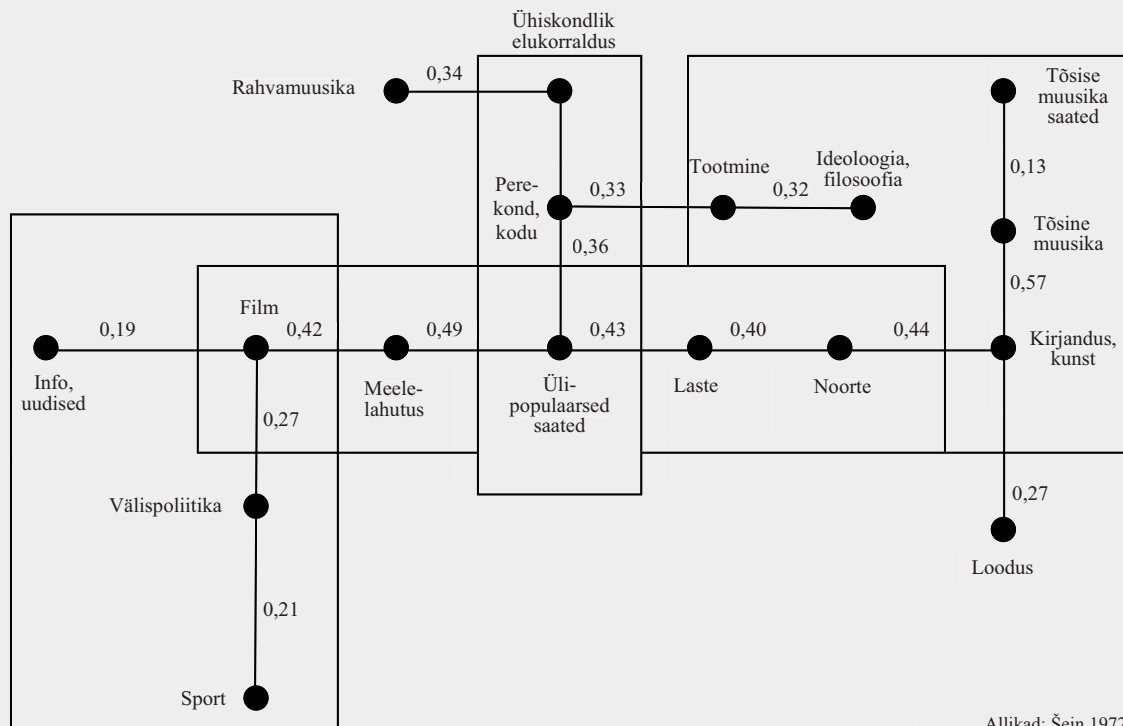
1980. a koostas ETV metoodikaosakond regulaarsele päevik-küsitlusele lisalehe, et uurida eestlastest elanikkonna (vanuses 15–70 a) temaatiliste huvide struktuuri. Loetelus oli 206 teemat 14 teemavaldkonnast. Pingerea 10 esimese hulgas olid meelelahutuslike teemade kõrval vanemate ja laste ning abielupoolte suhted, lindude ja loomade elu (tabel 18).

Populaarsemad saated ja saatejuhid

Telepraktikas on populaarsusküsitlused sagedased, sest nad pakuvad teatud väärtuselist, hinnangulist informatsiooni programmi ja selle tegijate kohta. Kuna suuremaid ankeetküsitlusi korraldati harva ja päeviküsitlused ei andnud otseseid hinnanguid saadete, saatejuhtide ja teleajakirjanike kohta, korraldati väikese töötlemismahuga ja auditooriumit köitvaid populaarsusküsitlusi õige sageli. Varasematel aastatel kasutati käsitlemiseks ajalehte *Television*, hiljem lisaküsitlusi, mida levitati koos kevadise päevik-uurimusega hooaja lõpus. Kõige varasemad andmed on küsitlusest „Pop-66”, kus populaarsemaks telereporteriks nimetati Rein Karemäe. Tabelis 19 ja 20 on andmed populaarsete sarjade ja saatejuhtide kommentaatorite kohta läbi aastakümne 1966–1975.

Joonis 5. Vaatajahuvi indeksite graaf lühima tee algoritmi põhjal 1970

Joonis näitab temaatiliste huvide seoseid vaatajate huvistruktuuris. Arv märgib seose tugevust huvide vahel (max 1,0); raamid märgivad üksteisele kõige lähemate huvide kogumeid, mis mõjutavad vaatajakäitumist.

Allikad: Šein 1972, 1973b

Väga huvipakkuv on 1984/85 ja 1988/89 pingetide võrdlus (vt tabel 21). Selgelt on näha ajakirjanduslike saadete ja publitsistika esiletõusu ärkamisaja ja laulva revolutsiooni aegses programmis. Ei varem ega hiljem Eesti teleajaloos pole teleajakirjandus nii totaalset edestanud meelelahutust. Seegi on oluliseks põhjenduseks aastate 1988–1989 käsitlemiseks **ETV teise tippajana**. Seda, et ajakirjandusliku programmi tipp hetk jäi lühikeseks, näitab võrdlus populaarsemate saadete aastatest 1999–2004 (lisatabelid 17–18).

Tabel 18. Auditooriumi temaatiliste huvide pingerida 1980

Huvitundmist märkinud eestlaste %

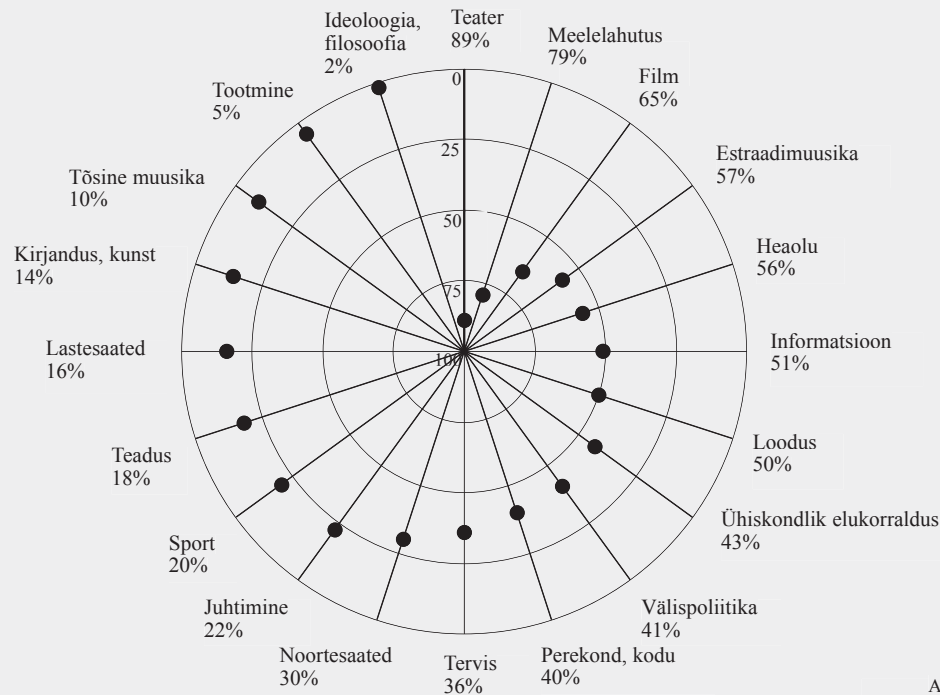
Nali ja huumor	93
Lauluvõistlused	84
Estraadikontserdid	84
Seiklus- ja põnevuslood	84
Päevakajaline kohalik satiir, pilkelood	83
Osavus- ja vaimukusvõistlused	80
Vanemate ja laste suhted, lastekasvatus	79
Lindude ja loomade elu	77
Vaatajate osavõtul toimuvad telemängud	76
Abielupoolte vahelised suhted	75

Allikas: käsikirjaline materjal autori valduses

Joonis 6. Vaatajahuvidel lähedusspiraal 1970.–1972. a uurimuste põhjal

Huvitundmist märkinud eestlaste %

Vaatajahuvidel lähedusspiraal näitas, et enamikus teemavaldkondades on teema käsitusviisi ja žanrilis-vormiliste võtete „lähendamise“ga vaatajatele võimalik saavutada suurem huvitavus.

Auditooriumi tüpologia

Telesotsioloogia algas auditooriumi huvidel, hoiakute ja eelistuste mõõtmisega, iseloomustamisega ja analüüsimisega vaatajaskonna sotsiaal-demograafiliste tunnuste abil. Õige peaaegu selgus, et inimeste vanus, sugu, elukoht, haridus või tööala määravad nende suhet televisiooni ja nende vaatajakäitumist vaid osaliselt. Tekkis vajadus auditooriumi struktuuri põhjalikumaks tundmaõppimiseks. ETV uuringutes sai keskseks vaatajahuvi mõiste, sotsiaalpsühholoogiline kategooria, mis sidus auditooriumi vajadusi nende rahuldamise motiividega ja televisiooni reaalse kasutamisega ning oli suhteliselt hästi mõõdetav. 1970. aastatel empiirilise sotsioloogia andmetöötlusesse tulnud automaatse klassifikatsiooni (kujundite eristamise) programmid võimaldasid luua sadadel ankeetküsitluse algustunnetel ja nende põhjal moodustatud

koordineksitel põhinevaid auditooriumi tüpoloogiasid. Vaatajatüüpide eristamise kaudu püüti seletada auditooriumi kujunemise- ja eristumise protsesse, integratsiooni ja diferentseerumist, käsitusviisi mõju vaatajaeelistuste kujunemisele erinevates vaatajagruppides ja auditooriumi struktureerumist mitmeprogrammilises telekeskkonnas. Tüpoloogiatele püüti leida seletav taust sotsiaaldemograafiliste tunnuste kompleksis.

ETV auditooriumi esimese tüpologia koostas autor 1970. a ankeetküsitluse põhjal (Šein 1972, 1973a, 1973b, 1978). Vaatajahuvidel struktuuri alusel jaotati auditoorium viide rühma.

Tabel 19. Populaarsemad saated 1966–1970

1966	1968	1970
Telelavastused ja teatriõhtud	„Täna 25 aastat tagasi”	„Täna 25 aastat tagasi”
TV kergemuusika konkurss	„Horoskoop”	Telelavastused ja teatriõhtud
Estraadikontserdid	„NB!”	„Trips-traps-trull” (viktoriin)
„Teletõlla autoralli”		Telemängufilmid
Mängufilmid		„Entel-tentel” (laste lauluvõistlus)
Estraadiuudised		„21” (võistlusmäng)
„Kikerikii”		Rahvalikud lood
„Mis Koosta peres uudist?”		„Mis Koosta peres uudist?”
„Aktuaalne kaamera”		„NB!”
Ülekanded spordivõistlustelt		„Aktuaalne kaamera”

Allikas: Lindström 1995

- 1. Laia huviringiga televaatajate rühm** (35% ETV vaatajaskonnast) – auditooriumi tuumikrühm, mille liikmete huvid olid mitmekesised ja huvitase tugev, ületades märgatavalt auditooriumi keskmist. Iseloomulik oli positiivne hoiak programmi suhtes, suunitlus massiauditooriumile mõeldud saadetele. Televisioonile omistati selles rühmas suurt tähtsust meelelahutuse, uudiste, teadmiste ja hinnangute allikana. Suurimat huvi pakkusid meelelahutus, argipäevaelu, sotsiaalsfäär, uudised, laste- ja noortesaated, vähemal määral ka kultuuriprobleemid, kunst ja kirjandus. Puudus spordi ja tõsise muusika huvi. Rühma tuumiku moodustasid keskmise haridustasemega noored ja keskealised televaatajad, rohkem naised kui mehed (65% rühma liikmetest olid naised), tegevusaladest domineerisid õpilased, administratiivtöötajad, teenindajad.
- 2. Info- ja sotsiaalteematika eelistusega televaatajate rühm** (22%) – iseloomulik oli huvi meelelahutuse, filmi, uudiste ja sotsiaalteematika vastu, keskmise spordihuvi juures jäid huvisfäärist sisuliselt välja laste-, noorte-, kultuuri- ja tõsise muusika saated. Rühmas olid ülekaalus mehed (64% rühma liikmetest), keskmise haridustasemega kvalifitseeritud töölised, insenerid, administratiivtöötajad, õpilased.

Tabel 20. Populaarsemad saated ja saatejuhid 1974–1975
10 paremat saatesarja 1974/1975

Vaatajate arvamus	Ekspertide arvamus
Teatriõhtud	„Ars longa”
„Reklaamiklubi”	„Palav puder”
„Parem pääseb edasi”	„Leksikon SP”
„Jupiter”	„Rahvusvaheline panoraam”
„Palav puder”	„Aeg luubis”
„Ringliiklus”	„Ringliiklus”
Lastesaated	„Spordiprisma”
„Karussell”	Teatriõhtud, telelavastused
„Teadus ja tervis”	„Parem pääseb edasi”
	„Aktuaalne kaamera”

10 paremat saatejuhti-kommentaatorit 1974/1975

Vaatajate arvamus	Ekspertide arvamus
Enn Eesmaa	Valdo Pant
Mati Talvik	Mati Talvik
Valdo Pant	Toomas Alatalu
Rein Karemäe	Rein Karemäe
Toomas Alatalu	Toomas Uba
Ruth Püss	Enn Eesmaa
Endel Sõerde	Lembit Lauri
Kalmer Tennosaar	Hagi Šein
Toomas Uba	Uno Maasikas
Alice Talvik	Endel Sõerde

Allikas: Lindström 1995

3. **Sotsiaalteematika eelistusega vaatajate rühm** (16%) – esimese rühma alarühm ennekõike tuumhuvide sarnasuse poolest: meelelahutus, rahvalik muusika, ühiskondlik elukorraldus, perekond ja kodu, millele märkimisväärse erinevusena lisandus ka tugev huvi lastesaadete vastu. Seega huvide põhisuund: sotsiaalsfäär, heaolu, perekond, kodu, lapsed. Erinevalt esimest grupist polnud info-, poliitika- ega kultuurihuvid sellele vaatajagrupile omased. Rühma tuumiku moodustasid madalama haridustasemega naised (grupis 68% naisi), palju oli pensionäre.
4. **Infoelistustega vaatajate rühm** (6%) – teise rühma alarühm, mille huvistruktuuris olid selgelt esikohal uudised ja sport, film ja meelelahutus. Televisioon oli ennekõike oluline sündmustest teatajana ja sündmuste vahendajana. Muude programmelementide vastu oli huvitase keskmine või alla selle. Rühmas oli 73% mehi, enamik vanuses üle 40, haridustasemest ja tööalast sõltumata.
5. **Vähehuvitatud televaatajate rühm** (21%) – rühma liikmete temaatiliste huvide ring oli oluliselt piiratum ja huvitase oluliselt nõrgem kui teistel. Suurem osa programmist jäi selle grupi huvisfäärist välja. Tegemist võis olla nii huvide puudumisega kui ka televisiooni vähese rolliga selle suhteliselt suure grupi vaatajate jaoks. Sugu, haridus ja vanus ei olnud määrava tähtsusega, grupp kuulusid nii õpilased kui teadlased, samuti töölised, administratiivtöötajad, pensionärid.

1972. a õnnestus sama tüpologeerimisprotseduuri korrata Tallinna teleauditooriumi huvipõhiseks rühmitamiseks. Üldjoontes osutusid nii Eesti kui Tallinna tüpoloogiad sarnaseks – huvistruktuuri põhielementidelt langesid Tallinna vaatajate grupid kokku 1970. a Eesti teleauditooriumi tüpoloogiaga. Erines rühmade suurus (vastavalt 1. rühm – 24%, 2. rühm – 26%, 3. rühm – 22%, 4. rühm – 24% ja 5. rühm – 6%) ja mõneti ka koosseis. Noorte osakaal Tallinna 1. rühmas oli oluliselt väiksem, Tallinna 3. rühma esindajate huvi sotsiaalteematika vastu oli oluliselt madalam kui paljuski maaelanikest koosneval üle-eestilisel grupil. Peamiselt infohuviliste vaatajate grupp oli kogu Eestis 6% auditooriumist, Tallinnas aga 4 korda suurem (24%). Vähesete huviga inimeste rühm oli üle kogu Eesti 3,5 korda suurem kui Tallinnas (vastavalt 21% ja 6%). Linna-

Tabel 21. Populaarsemad saated ja saatejuhid 1984–1991

Populaarsemad saated	
1984/1985	1988/1989
„Reklaamiklubi”	„Vaatevinkel”
Teatriõhtu	„Mõtlemine veel”
„„Viljaveski” lauluvõistlus”	„Viiekümnenad”
„Estraaditähed”	„Panda”
Õhtused mängufilmid	„Argiasjust pühapäeval”
„Viljaveski”	„Viljaveski”
„Talvelaulud”	„Foorum”
„Poolt ja vastu”	„Prillitoos”
„Ringliiklus”	„Teletutus”
Lastesaated	
Populaarsemad saatejuhid	
1988/1989	1990/1991
Mati Talvik	Urmas Ott
Uno Maasikas	Reet Oja
Rein Järlik	Mati Talvik
Hagi Šein	Vambola Pöder
Feliks Undusk	Ivar Vigla
Urmas Ott	Vahur Kersna
Enn Leisson	Harri Kingo
Juhan Aare	Enn Eesmaa
Märt Müür	Virve Liivanõmm
Tiit Made	Hagi Šein

Allikas: Lindström 1995

inimeste kõrgem haridustase ja suuremad võimalused näitasid Tallinna auditooriumi suuremat ratsionaalsust ja valikulisust kogu Eesti auditooriumiga võrreldes. Nagu eelpool öeldud, töötas mitmeprogrammiline telesüsteem kõigis vaatajarühmades nende põhilist huvistruktuuri täiendava elemendina – tugeva huvi olemasolul otsiti selle rahuldamise võimalusi kõigist kättesaadavatest kanalitest, üksnes vene- või soomekeelsetele kanalitele orienteerunud vaatajaskond oli 1970. aastate alguses väike.

Teleauditooriumi uurimusi 1966–1991

- 1966: Teie arvamus 1966 (R. Karemäe, R. Varrak, V. Paas, R. Tuulemäe, ETV)
 1970: Teie arvamus 1970 (R. Varrak, H. Šein, ETV)
 1972: Tallinlane mitneprogrammilises TV ja raadio süsteemis (IAK, R. Varrak, H. Šein)
 1969: Tele- ja raadioauditooriumi päeviküsitlused (kuni 1993, ERAK, IAK, Telirad, T. Paulson)
 1974: Elanikkonna ajastruktuuri uurimus (ERAK, A. Tamre)
 1975: Küsitlus paremate saatejuhtide-kommentaatorite ja saatesarjade kohta (ETV)
 1976: Teie arvamus 1976 (H. Šein, R. Varrak, ETV)
 1976: Elanikkonna ajastruktuuri uurimus (ERAK, A. Tamre)
 1980: Vaatajahuvide uuring päeviküsitluse lisalehega (H. Šein, S. Rannu, R. Timak, ETV)
 1983: Elanikkonna ajastruktuuri uurimus (IAK, A. Tamre)
 1985: Elanikkonna ajastruktuuri uurimus (IAK, A. Tamre)
 1985: Televisioon, raadio ja mina. 1.–4. klassi õpilaste seas (IAK)
 1985: Uurimus 1.–8.klassi õpilaste huvist telerivaatamise vastu (IAK)
 1986: Vaatajahuvide uuring päeviküsitluse lisalehega (H. Šein, S. Rannu, R. Timak, ETV)
 1986: Koolieelik ja massikommunikatsioon (IAK)
 1986: Massiteabevahendid Tallinna 5–7 aastaste koduste laste elutegevuses. (IAK, M. Leino)
 1986: Avalik arvamus 1986 (IAK, J. Kivirähk, A. Saar)
 1986: Infoprogrammid ETVs ja ERis – ülesanded, sisu ja vorm, auditoorium (IAK, T. Paulson, M. Riit, K. Raudam)
 1987: Televisioon, raadio ja mina II” 10–14 aastaste laste hulgas (IAK, M. Leino)
 1990: Spordisaadete auditooriumi uuringud (kuni 1994, IAK, Telirad, K. Raudam)
 1991: ETV ja ER koht infokanalite hulgas (Telirad, A. Tamre)